

van enig pessimisme.

Hoe anders klinkt de brief die Bayle ruim 3½ maand later aan zijn vader schreef²⁰). Het lijkt de hoogleraar dan allemaal bitter te zijn tegengevallen, ook al had zijn gezondheid de natte winter van 1681-1682 goed doorstaan, een winter, zo schrijft hij, die de provincie Holland bijna had weggevaagd, toen dit gebied op 26 januari 1682 wegens verschillende dijkdoorbraken bijna geheel onder water was gelopen. Inmiddels was hem duidelijk geworden, dat zijn situatie heel wat slechter was dan in Sedan: '*...ma condition est pire qu'à Sedan*'. Slechts vijf studenten hadden zich ingeschreven voor de private lessen, zodat zijn inkomsten op die wijze nauwelijks werden aangevuld. Weliswaar had Paets weten te bewerkstelligen dat zijn jaarlijkse toelage nu 500 gulden bedroeg, het leven was in de Maasstad buitensporig duur. Maar vooral zijn onderwijstaak viel hem erg zwaar. De twintig uren in Sedan hadden hem niet zo uitgeput als de drie uren, die hij nu wekelijks moest geven. Want waar zijn publiek kritisch was en ter zake kundig, ja '*quantité d'auditeurs habiles et éclairés*' telde, moesten zijn colleges rijkelijk gedocumenteerd zijn en degelijk worden voorbereid. Nam de voorbereiding aldus meer tijd in beslag dan hij had kunnen voorzien, het meest beklagde hij zich over de onderwijsgewoonten in de Republiek. In tegenstelling tot wat hij in Frankrijk gewend was geweest, waar de collegestof werd gedicteerd met wat nadere uitleg, verwachtte men in zijn nieuwe werkkring dat alles zonder enige aantekening ten gehore werd gebracht²¹). Voor een man van 34 jaar oud, die hierin niet was getraind, zo schrijft hij, leverde het van buiten leren enorme krachtsinspanningen op. Jurieu, die vanaf begin 1682 theologie en kerkgeschiedenis aan de Illustre School onderwees, moet het in ieder geval heel wat makkelijker zijn afgegaan, daar hij zich als predikant hiervoor jarenlang had moeten oefenen. De lessen van laatstgenoemde konden bovendien hoofdzakelijk in het Frans worden gegeven, omdat het publiek tijdens de colleges van Jurieu wel voornamelijk zal hebben bestaan uit oudere geletterde Rotterdammers en lidmaten van de Waalse Kerk, die met de Franse taal geen enkele moeite hadden²²). Bayle daarentegen doceerde uitsluitend in het Latijn. Zijn cursus was immers ook veel meer bedoeld voor jonge studenten, die na hun opleiding aan de Latijnse School, zich nog enige tijd te Rotterdam zelf verder wilden bekwamen in de Artes, ter voorbereiding op het onderwijs aan een hogere faculteit elders in de Republiek. De filosofiehoogleraar zal er daarom ongetwijfeld naar hebben gestreefd zijn geleerde onderwijs